

NORDEN NU

2 – april – 2016

Tema:
Nordiske folkemøder

Svenske Mikael Wiehe underholder på
norske Arendalsuka. Foto: Arendalsuka.

Norden bør være ledelys for Europa

Flygtningekrisen har bragt de nordiske lande på noget nær kollisionskurs. Særligt mellem Danmark og Sverige er de politiske relationer og retorikken frosset fast på et historisk minuspunkt.

Der er dog grund til at mane til besindighed. Vi har i de nordiske lande forskellige tilgange til at klare flygtninge-udfordringen. Men det må ikke føre til, at vi glemmer alt det, der binder os sammen i det nordiske fællesskab – eller sætter det over styr. Det er vigtigt, at vi ikke mister respekten for hinanden, men holder fast i et godt naboskab og et stærkt samarbejde.

Vi har i de nordiske lande gennem de sidste hundrede år opbygget samfund, hvor tillid og forståelse, tryghed og en relativt høj grad af lighed er markant fremherskende. Det er et udgangspunkt og fundament for vækst og tilfredshed, hvis be-

tydning ikke kan overvurderes. Og derfor er vi netop nu nødt til at minde hinanden om, at vi i Norden har et fællesskab, som vi bør værne om.

De nordiske lande bør finde sammen og være et fælles ledelys for Europa og verden, når det gælder håndteringen af flygtningekrisen. For vel har vi forskellige holdninger til den nationale håndtering af flygtningene, men vi har også fælles udgangspunkter.

Der mangler politisk lederskab i Europa i den nuværende situation – hvis vi har viljen, så har vi også evnerne til i fællesskab i Norden at være med til at skabe et politisk momentum. Norden kan måske ikke redde hele verden, men vi kan vise en vej. Vi har gjort det før og kan gøre det igen.

Mogens Jensen, landsformand

 Magasinet NORDEN NU tager nordiske samarbejdsinitiativer under journalistisk behandling, og ser samtidigt på folkeligt samarbejde i Europa i et større internationalt perspektiv. Bladets hensigt er at bidrage til at styrke nordisk sammenhængskraft og internationalt udsyn. Bladet udkommer kvartalsvis og henvender sig primært til Foreningen NORDENS medlemmer, som opfordres til at sende forslag og tekster til redaktøren.

 Udgiveren: Foreningen NORDEN har i næsten 100 år præget nordisk samarbejde, påvirket politiske beslutninger og bidraget til folkelige samarbejdsinitiativer på tværs af landegrænserne. Foreningen er uafhængig af politiske, partipolitiske og religiøse bevægelser og organisationer. Foreningens base er 97 lokalafdelinger fordelt over hele landet.

 Nordisk samarbejde foregår på områder som arbejdsmarked, kultur, uddannelse, miljø og medier. Det kan være samarbejde mellem nationaliteter, virksomheder, institutioner og parlamenter. Foreningens udgangspunkt er, at samarbejde fører til kendskab, forståelse og venskab og styrker den nordiske identitet.

Hendes Majestæt Dronning Margrethe II er protektor for Foreningen NORDEN.

Foreningen NORDEN,
Vandkunsten 12,
1467 København K

Landsformand, Mogens Jensen, MF
Generalsekretær, Peter Jon Larsen

Telefon: 35 42 63 25
landskontoret@foreningen-Norden.dk
www.foreningen-Norden.dk

Redaktion
Esben Ørberg, ansvarshavende redaktør,
Søndergade 21, 3700 Rønne,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-Norden.dk

Kenn Clarke, grafisk tilrettelægger
<http://kennclarke.wix.com/clarke>

Annoncesalg
Rosendahls Mediaservice, kontakt: Niels Hass
Telefon: 76 10 11 56
nh@rosendahls.dk

ISSN: 0901-4950.
Tryk: Rosendahls.
NORDEN NU udkommer i januar, april, juni og oktober.

Nordisk samarbejde kvalte fornuften

Det nordiske samarbejde kan også blive for meget! Sådan oplevede man det i Coop Norden AB i 2007 og rullede derfor en fusion af de nordiske Coop'er tilbage. Siden har samarbejdet hvilet på, hvad der praktisk kan betale sig, og ikke på politiske, organisatoriske dagsordener. Vi møder Nordens største indkøber.

Af og til kan særinteresser veje så tungt, at de fejrer fornuften af bordet. Sådan endte det for Coop Norden, hvor især politiske og organisatoriske interesser spændte ben for at skabe fordele. Ambitionerne om samarbejdet blev for omfattende hen over tre lande.

Dette er historien om Coop Norden, som måtte slække på det nordiske samarbejde for at komme op i gear igen. I dag blomstrer samarbejdet derimod. Men det er også reduceret til forretningsmæssigt fokus på indkøb – og kun når det kan betale sig. I Coop Trading repræsenterer adm. dir. Jan Lundgren en samlet omsætning på i underkanten af 200 milliarder kroner om året. Vi taler med storindkøberen om 20 års erfaringer med de nordiske markeder og kunder.

Vejer fordelene tungt nok?

Jan Lundgren ved bedre end nogen, hvad der kan betale sig at gøre fælles i Norden, når det handler om at købe ind i enorme mængder:

”Når vi tager beslutninger, stiller vi to grundspørgsmål: Hvad kan betale sig at gøre fælles? Hvad taler for? Og hvor store er besværlighederne? Vi skal vælge i en knivskarp balanceakt: Giver samarbejdet mening, eller er fordelene ikke store nok?”

Jan Lundgren tænker praktisk forretning helt ud i fingerspidserne:

”Lad os tage et af vores fire forretningsområder, som er fælles indkøb af frugt og grønt, eksempelvis jordbær. I den nordiske sæson køber de fire partnere ind lokalt i hvert af landene. Uden for sæsonen træder vores lille kontor i Valencia til og står for alt indkøb af frugt og grønt. Vores partnere – som også er vores kunder – kan se fordelene i at være sammen om al import af frugt og grønt på tidspunkter af året, hvor de nordiske afgrøder ikke selv kan levere”.

Sommeren igennem klarer hvert nordisk land sin egen forsyning af frugt og grønt. Men uden for den nordiske grøntsæson træder COOP's Valencia-kontor til og leverer varer til alle Coop's butikker. Foto: Benjamin Suomela, norden.org.

Coop Norden viste sig at være en dårlig ide som én virksomhed. Men indkøb kan de nationale Coop'er være fælles om, for her er enorme stordriftsfordele. Jan Lundgren er her i sit beskedne domicil i Taastrup, som drives af 100 medarbejdere. Foto: Ulrik Figen.

Holder sig fra friskt brød og kød

”Friskt brød og friskt kød er derimod et eksempel, hvor det sjældent kan betale sig at arbejde sammen. Her er så mange lokale og regionale producenter og produktkategorier, at vi ikke har en chance for at slå på stordriften som argument for at samarbejde.”

Coop Trading er blot 100 ansatte i en kontorbygning i Høje Taastrup. Det er nemlig i hvert enkelt land, at den store viden om kunder og markeder findes. Med årene har Lundgren og hans kolleger dog også selv fået en fornemmelse for forskelle og ligheder mellem landene:

”Økologiske varer er langt mest populære i Danmark med Sverige som nummer to, hvorimod interessen er beskeden i Norge og Finland. Eller tag julemiddage! I Danmark er det and eller flæsketeg, i Sverige skinke. Det betyder, at vi ikke køber ændrer ind, fordi det kun giver mening, hvis det er produkter der kan sælge i flere lande. Det kan vi for eksempel gøre med varer til personlig pleje og husholdningsprodukter. Her er varerne standardiserede over hele Norden. Det samme gælder med ris og pasta og dens slags, hvor vi har arvet forbrugt udefra”.

Lærestykke i nordisk samarbejde

Jan Lundgren har lært meget af fem turbulente år fra 2002 til 2007, hvor Coop Norden var slået sammen til én juridisk og forretningsmæssig enhed. Erfaringerne er nærmest et lærestykke i nordisk samarbejde.

Erfaringerne viser, at der er en grænse for, hvor meget et samarbejde på tværs af grænserne kan tåle, før det bryder sammen. Men den store fusion begyndte ellers med stor optimisme i 2002. På det tidspunkt var Jan Lundgren indkøbsdirektør i FDB, som blev til Coop Danmark:

”Discountbølgen var voldsom i slutningen af 90’erne, og vi var et stærkt, nyt ledelsesteam, som havde stor tiltro til et fusionsprojekt med vægt på fødevarer. Hvert land var ganske vist nervøs for at komme til at tvinge deres kunder til forbrugertrends fra et andet land. Men vi vidste, at de nordiske lande kulturelt er tæt forbundne – og det er en af årsagerne til, at vi stadig arbejder ualmindeligt godt sammen i Trading”, siger Lundgren, som erindringsmusketøren blandt indkøbsdirektørerne; nu gider vi ikke diskutere, hvad der ikke kan lade sig gøre. Vi skal have fuldt fokus på, hvad der er fælles og derfor er muligt!

Danmark, Norge og Sverige gik altså sammen og dannede Coop Norden AB med hovedsæde i Stockholm. Finnerne nøjedes med at være med i det daværende indkøbsfællesskab.

God start, men særinteresser tog til

I begyndelsen gik det fint. Der blev skabt fælles mærker med samme design i alle tre lande. Lavprisprodukterne Xtra opstod. ’Omtankemærket’ Ånglamark opstod. Det er miljø- og allergivenlige eller økologiske varer. Og så kom alle Coop-mærkerne med det røde Coop-logo. Alle de fælles mærker eksisterer endnu, fordi de levede op til kravet om at bringe stordriftsfordele til koncernen.

Men efter et par år begyndte ambitionerne at vokse – mere end tiltænkt og planlagt. Der var ambitioner om at skabe fælles butikskoncepter, fælles administration, fælles lønsystem og fælles it-systemer. Og medarbejderne klappede ikke altid i hænderne!

Desuden var ejer-strukturen kompliceret. Coop Norden var ejet af de tre nationale Coop’er, som var ejet af medlemsforeninger, (i Danmark FDB, i Sverige KH og i Norge NKL) som i udstrakt grad plejede egne interesser. De enkelte landes ejere blev mere og mere optagede af butikkerne på deres egne markeder. Når der skulle investeres, ville de først og fremmest sikre sig selv.

Fusion blev til fision

I 2007 måtte koncernledelsen sande, at uenigheder tog for meget fokus. Coop Danmark A/S blev tilbagekøbt af FDB, og Coop Norden AB blev nedlagt. FDB var atter ene-ejer af Coop Danmark. Internt i Coop taler man i dag om ’den nordiske omvej’ til at nå bedre resultater.

”Fra denne fision dannedes Coop Trading ud fra tankegangen om, at de gode erfaringer fra Coop Norden skulle overleve. Vi besluttede os for fire forretningsområder: Egne varemærker, eksempelvis lavprisprodukterne Xtra. Fælles import af frugt og grønt. Internationale mærkevarer og indirekte varer (inventar, personalebeklædning, flaskeautomater, trucks m.m.). På disse områder har vi skabt et samarbejde, der er unikt i international detailhandel: Vi har egne, fælles mærker under samme *brand* spredt over flere lande – og nu er finnerne også kommet med. Og vi bakser ikke længere med politisk motiverede dagsordener. Nu er vi rent forretningsmæssige – og det kan betale sig,” siger Jan Lundgren.

Dette er den første artikel i en serie om store nordiske virksomheder og deres samarbejde på tværs af landene.

eø●

Nordiske regeringer må mødes om flygtninge

Der skal fælles nordisk fodslag til for at sikre europæiske ressourcer til de områder, hvor tusinder af flygtninge lever under ringe kår. Mogens Jensen opfordrer til, at de nordiske regeringer skaber forslag, som kan vinde genklang i det øvrige Europa.

Allerede i den første uge af 2016 gik Mogens Jensen, landsformand for Foreningen NORDEN, på banen med forskellige debatindlæg i medierne, hvor han slog til lyd for, at de nordiske lande søger enighed om flygtningesituationen. Mogens Jensen mener ikke, at behovet er blevet mindre siden – tværtimod:

”Jeg opfordrer den danske regering til omgående at tage initiativ til, at de nordiske regeringer afholder en regeringskonference om flygtningesituationen for at skabe fælles nordiske løsninger indadtil og tage fælles nordiske initiativer udadtil. Ingen af de andre internationale strukturer har været i stand

til at skabe fælles løsninger. Så lad os nu få de nordiske lande på banen, lad os se hinanden i øjnene og sætte en politisk dagsorden, hvor vi netop søger enigheden – i stedet for uenigheden”.

Indsats i nærområderne vigtigst

Mogens Jensen mener, at de nordiske lande bør begynde med at aftale en fælles indsats i nærområderne:

”Særligt når det gælder indsatsen i nærområderne må det kunne lykkes at opnå nordisk enighed om en langt stærkere indsats, hvor de nordiske lande i fælleskab kan tage initiativ til en europæisk og global alliance om at sikre langt flere ressourcer til nærområdeindsatsen.”

Formanden mener, at de nordiske lande har særdeles gode forudsætninger for at gøre fælles sag:

Svensk politi kontrollerer flygtninge, der kommer med Øresundstoget fra Danmark. Foto: Hans Henrik Daugaard, Polfoto

”Norden er en ubetinget succeshistorie. Verdens mindst korrupte samfund, de lykkeligste folk, stærkest på grøn teknologi og vedvarende energi, og man kan blive ved. Vi bygger på de samme værdier med hensyn til folkestyre, uddannelse, social velfærd, kultur osv. Trods vores kun fælles 25 mio. indbyggere udgør vi verdens 12. største økonomi. Og de andre nordiske lande er, samlet set, Danmarks største samhandelspartnere,” lyder det fra den tidligere handelsminister, som tilføjer, at det nordiske samarbejde har en overraskende bred folkelig legitimitet:

”Intet andet internationalt samarbejde har større folkelig tilslutning end det nordiske. Der skal egentlig ikke ske så meget. Vi kender jo hinanden,” lyder det fra Mogens Jensen.

Nordisk værdifællesskab

Mogens Jensen sætter stor pris på den åbenhed, de nordiske landes befolkninger udviser over for – ikke bare egne befolkninger, men over for tilflyttere, hvad enten de kommer på kortere eller længere ophold:

”I Norden har vi aldrig lukket os om os selv, og det har i høj grad bidraget til at forme vores identitet og vores værdier. Vi har en fornem tradition for at drage ud i verden, for at involvere os og tage del i ansvaret. Det gælder i opbygningen af institutioner som blandt andet Europarådet og FN, og det gælder i arbejdet for fred, menneskerettigheder, udvikling og velfærd i mange af verdens fattige områder. Det har vi gjort samtidig med, at vi har været åbne og modtagelige for påvirkninger og inspirationer udefra – kulturelt, økonomisk og politisk.”

Foreningen NORDEN i offensiven

Mogens Jensen mener også, at de nordiske folkelige organisationer skal give deres bidrag:

”Som formand for Foreningerne Nordens Forbund har jeg taget initiativ til at samle de vigtigste folkelige aktører i Norden: organisationer, arbejdsgivere, fagbevægelse og repræsentanter for det øvrige civilsamfund for også her at sikre tæt dialog og finde fælles nordisk fodslag og enighedspunkter i håndtering af flygtningekrisen.”

Mødet finder sted hos Nordisk Ministerråd i København den 29. april. eø●

Kulturrejse med musealt motorvognstog

**Sommertur fra vestkyst til østkyst i Sverige
31. juli-6. august 2016 med Nordisk Jernbane-Klub**

Nordisk Jernbane-Klubs sommertur går i år fra vestkyst til østkyst i Sverige med Stockholm som slutmål. Turen udgår fra København med Øresundstog til Skåne, hvor vi skifter til klubbens norske motortog fra 1954, som vil føre os videre gennem Sverige.

I passende dagsetaper vil vi besøge en række interessante steder med tilknytning til jernbane eller svensk historie og kultur. På vejen besøger vi blandt andet Varbergs fæstning og Grimeton Radiostation (Unesco verdensarv), Läckö Slott (der af mange betegnes som Sveriges flotteste), porcelænsmuseet i Rörstrand, Östra Södermanlands Järnväg i Mariefred. Vi fortsætter med dampskib på Mälaren til Stockholm. I Stockholm skal vi køre med museumssporvogn, besøge Wasamuseet og Roslagsbanen. Desuden bliver der tid til flere andre museumsbesøg i byen. På vejen sydpå igen besøger vi kongeslottet Tullgarn.

Det detaljerede program kan ses på hjemmesiden: www.nojk.dk/udflugt.html. Her findes også oplysning om tilmelding og betaling.

Tilmelding snarest muligt og senest 1. maj 2016 på klubbens e-post mail@nojk.dk eller pr. brev til kassereren, Søren Agerskov, Strandvejen 18, 2.tv., 2100 København Ø. Se på hjemmesiden de nærmere betingelser for tilmelding og betaling.

I Munchs skygge

Danskere kender ikke meget til kunstnere i vore nordiske nabolande. Det råder vi bod på i en ny serie ved at hive store nordiske malere frem af glemslen.

Af Lars Kjærulf Møller

Selvom der har været tætte forbindelser i kunstnerkredse, og selvom kunstnerne mødtes enten i Skagen, på Zahrtmanns skole eller i Paris, har den gensidige publikumsinteresse for den nordiske kunst været relativt begrænset. I dag er det almene billede, i hvert fald i Danmark, at den almindelige museumsgænger med betydelig større lethed vil kunne nævne en stribe franske kunstnere, end han/hun vil kunne nævne mere end et eller måske to kunstnernavne fra vores nabolande.

I 1980'erne var der en kort opblussen i interessen for det fællesnordiske, og der blev foranstaltet store udstillinger både om 1880'ernes realisme, om århundredskiftets maleri og om det moderne genembrud i begyndelsen af det 20. århundrede.

Hver gang dokumenterede udstillingerne et slægtsfællesskab, men også at kunstnerne i Norden har haft vidt forskellige tilgange, måske også på grund af den politiske situation, russificeringen af Finland frem til begyndelsen af 1900-tallet, ophævelsen af personalunionen mellem Sverige og Norge i 1905 m.v.

Nordmanden Ludvig Karsten (1876-1926) er et af de navne, der selvom han delte sit liv mellem København, Skagen og Paris, næsten er glemt i slagskyggen af Edvard Munchs overvældende værk.

Ludvig Karsten opvoksede i et velhaverhjem i Kristiania. Selvom han modtog tegneundervisning, valgte han bevidst ikke at søge nogen formel uddannelse og levede en demonstrativ bohemetilværelse og var hele livet berygtet for sin livsform og særdeles nære forhold til alkohol.

Efter studentereksamen rejste han straks udenlands og opholdt sig i Rom, i Spanien og i München.

I somrene 1901 – 05 havde han mødt Edvard Munch, hvis kunst satte dybe spor i Karstens tidlige arbejde.

I 1910 blev han elev hos Matisse i Paris, og efter dette ophold bliver hans maleri langt mere præget af en intuitiv og ekspressiv tilgang, der gør, at han med god ret betragtes som Norges betydeligste ekspressive kolorist.

Efter opholdet i Paris bosatte han sig i København. Her blev han i 1913 gift med billedhuggeren "Misse" Haslund, en datter af Otto Haslund, samme år som han havde sin første store udstilling i byen. Ægteskabet varede dog kun til 1917, og vennerne omtalte derefter den tidligere ægtefælle som skils-misse.

I 1920 købte Karsten sommerhus i Skagen og malede her i 1923 et af sine absolutte hovedværker "Golgatha". Inspireret af Karl Isakson og i øvrigt ligesom Oluf Høst 15 år senere med "Judaskysset" flytter han scenen til et dansk landskab, og i en voldsom ekspressionistisk form forener han rummet og de døde kroppe, der hænger næsten vægtløst i rummet, båret af Josef fra Arimatea og Maria og Magdalena, mens romerske soldater forvandlet til jyske bønder til hest ser til.

Billedet blev købt allerede samme år af Statens Museum for Kunst, men har ikke været vist for publikum de seneste mange år.

Lars Kjærulf Møller er direktør for Bornholms Kunstmuseum. ●

Ludvig Karsten, Golgatha, 1923, et hovedværk, som har været gemt bort depot i mange år. Foto: SMK.

HERLUFSHOLM SKOLE TILBYDER:

- Grundskole 6. - 10. klasse
- Dansk studentereksamen (STX)
- International 1.g med internationale eksaminer (Prep-IB)
- International Baccalaureate (IB)
- International sommerskole
- Kostskole for elever i 8. kl. - 3.g

HERLUFSHOLM SKOLE

- en dansk skole med globalt udsyn

Herlufsholm Skole er en traditionsrig, dansk skole med mange elever, der har forældre bosiddende i udlandet.

På kostskolen bestræber vi os på at skabe et hjemligt miljø, hvor undervisning, fritidsaktiviteter og livet på elevgårdene udgør kernen i kostelevernes fælles hverdag.

De smukke omgivelser, historiske traditioner og stærke værdier er med til at skabe rammen om en uddannelse med et højt fagligt niveau, hvor der er plads til individualitet og ambition samt fokus på både personlig og akademisk udvikling.

Et rigt aktivitetsprogram giver eleverne mulighed for at udøve sport, dygtiggøre sig inden for kunst og deltage i forskellige projekter såsom Round Square, The Duke of Edinburgh's International Award og Model United Nations, hvor de møder børn og unge fra hele verden.

Herlufsholm tilbyder også en **international sommerskole** for børn og unge i alderen 13-15 år. Programmet byder på niveauinddelt danskundervisning eller medieprojekt, sportslige og kreative aktiviteter samt ekskursioner og oplevelser. Læs mere om Herlufsholm Sommerskole på sommerskole.herlufsholm.dk

LÆS MERE OM SKOLEN PÅ WWW.HERLUFSHOLM.DK

Fra min nordiske udkigspost:

Hilsen fra Nordens navle

Islændingene er verdensborgere, fordi landet er for lille, hvis man skal blive til noget. Sådan lyder det fra Reykjavik, hvor danske Mikkel Harder Munck-Hansen reflekterer over sit første år som direktør for Nordens Hus. Han oplever, at Islands størrelse giver tryghed. Alle kender alle. Men det er også tung ballast at slæbe med sig.

Af Mikkel Harder Munck-Hansen

Da jeg for lidt over et år siden pakkede mine ejendele i en container for at flytte til Island, var jeg betænkelig. Hvordan ville det være at bo i et land stort set uden træer, hvor det altid blæser, og hvor gennemsnitstemperaturen er 6 grader i januar og 11 grader i juni. Ville det være ensomt, og ville jeg langsomt, men sikkert blive mere og mere isoleret, væk som jeg ville være, fra der hvor tingene sker?

Nu er der gået 15 måneder, og ikke et sekund har jeg fortrudt. Tiden flyver af sted og jeg oplever min tilværelse, som var jeg havnet i verdens navle. Eller i hvert fald i Nordens. Det hænger selvfølgelig sammen med mit job som direktør for Nordens Hus. Det er virkelig en mødeplads for engagerede islændinge og nordiske forskere, kunstnere, politikere og alle slags nordiske netværk.

Vi ligner hinanden – og dog

Men måske er den største oplevelse at blive del af en anden kultur. Islændinge ligner danskere, men

der er store forskelle på måden vi omgås, planlægger ting, arbejder og anskuer livet på. Hvis jeg var bedre til at forstå og tale islandsk, ville jeg bedre kunne forklare præcist, hvori disse forskelle består. Islændinge er i høj grad tilstede i nuet, langt mere end danskere, der altid mentalt er optaget af det, der skal ske i morgen, eller i næste måned, eller bare når man har fri fra arbejde. Dette er selvfølgelig en grov generalisering, men dagligt overraskes jeg stadig over, at man uden nogen videre planlægning får løst de udfordringer, der er.

”Det ordner sig”, er et indgroet begreb, - og når alle tænker sådan, så gør det det også. Man hjælper hinanden, og vupti, så er det fixet. Det er en upraktisk indstilling til livet set fra et dansk standpunkt, men jeg tror faktisk, det langt hen ad vejen er en sund indstilling. For livet kan alligevel ikke planlægges, og det sparer folk for en masse bekymringer og stress. Til gengæld kan man ofte gå hjem med glæden over, at ”vi klarede det umulige” igen.

Nordens Hus i Reykjavik er tegnet af den finske arkitekt og designer Alvar Aalto og blev indviet i 1968. Foto: Nordens Hus.

Danmark er foretrukne feriested

Jeg har spekuleret meget over forholdet mellem islændinge og danskere, for vi har en fælles historie. Men der er absolut ingen entydige svar på, hvordan danskere opfattes af islændinge. Det er meget individuelt. Langt de fleste har et forhold til Danmark. Det er islændingenes foretrukne feriedestination, og mange har venner eller familie i Danmark og synes i øvrigt, det er fantastisk at "shoppe" i Danmark.

Så er der det med sproget. Her deles vandene. De der har boet og studeret i Danmark, ser en indlysende fordel ved at kunne forstå dansk og følger med i danske tv-serier og nyheder og orienterer sig også på danske hjemmesider. De ældre veluddannede har ofte et rigtigt godt kendskab til dansk sprog og kultur, - mens de yngre, næsten uden undtagelse, foretrækker engelsk, lige indtil de har været på højskole eller efterskole eller på anden måde været i Danmark i en længere periode, for så er de vilde med Danmark.

En del af det danske rigsfællesskab?

En del islændinge er frustrerede over Islands på nogen måder isolerede rolle og synes, at politikerne er snæversynede, at medierne er provinsielle og at det ville være langt bedre, hvis Island var en del af et større, mere forpligtende nordisk fællesskab eller EU.

Til min meget store overraskelse har flere udtrykt, at det ville have været bedre for Island at være en del af et rigsfællesskab med Danmark. Det tror jeg dog ikke stikker særligt dybt, for islændinge er et stolt folk, som arbejder hårdt, er utroligt kreative og opnår fantastiske resultater. Tænk at et land med kun lidt over 300.000 indbyggere kan kvalificere sig til EM i

Mikkel Harder Munck-Hansen føler, at Island er – om ikke verdens – så Nordens navle, og han mærker dagligt den fælles historie mellem danskere og islændinge. Foto: Rut Sigurðardóttir

fodbold og har en underbetalt, men helt forrygende kunstscene på højeste internationale niveau.

De er verdensborgere, fordi Island bare er for lille et land, hvis man skal blive til noget. De kan absolut selv, men de har det at slås med, at de er så få og enten er i familie eller har gået i skole med, eller deres børn eller søskende har gået i skole med – alle.

Svært med fri debat

Det gør det svært at have en afstand, eller en helt fri debat, for man kommer altid til at træde nogen over tæerne ved at sige, hvad man tænker om andre. Så er det nemmere at lade være.

Der er en tryghed i, at alle kender dig og din historie, men det er også en ballast du slæber med dig, uanset hvor du går, som vi danske, ikke skal trækkes med på samme måde, alene af den grund at der er mange flere af os.

Mikkel Harder Munck-Hansen indleder med dette indlæg en ny serie i Norden Nu med titlen 'Fra min nordiske udkigspost', hvor danskere i de andre nordiske lande beretter om nordiske indtryk.

Næste gang skriver den danske professor ved Stockholms Universitet, Drude Dahlerup.

Mikkel Harder Munck-Hansen, f. 1967, dansk skuespiller, instruktør, dramatiker og teaterleder. Han er uddannet skuespiller i London, leder af DR's Radiodrama 2000-03 og fra 2004-08 skuespilchef på Det Kgl. Teater. 2007 til 2011 formand for Scenekunststudvalget i Statens Kunstfond. Fra januar 2015 direktør for Nordens Hus i Reykjavik, der drives med støtte fra Nordisk Ministerråd og arbejder for at styrke forholdet mellem Island og de øvrige nordiske lande. ●

Nye nordiske folkemøder:

Hvad er et folkemøde?

Folkemødernes store folkelige gennembrud skyldes, at det er lykkedes at genskabe den folkelige interesse for en blanding af politik og samvær. Nu har alle de nordiske lande politiske festivaler, som revitaliserer folkemøderne fra 1900-tallet. Her er et hurtigt historisk rids og en tegning af folkemødernes fællestræk.

Både i Danmark og i de øvrige nordiske lande var der i første halvdel af det 19. århundrede mange stævner, hvor politikere og andre 'folkeforførere' samlede store menneskemængder. Folk kom for at se, høre og være tæt på deres forbilleder, som de kun kendte fra aviserne. Man lyttede andægtigt, applauderede, men diskuterede ikke.

Steen Steensen Blicher var eksempelvis initiativtager til Himmelbjergfesten i 1839. Der var også de mere politiske folkemøder på Skamlingsbanken, der fra 1843 og hundrede år frem havde fokus på sønderjydernes kamp i grænselandet for rettighe-

der. Jeppe Aakjærs møder i Salling, bornholmerne i Almindingen og mange andre stævner samlede danskerne til sommermøder med madkurv, øl og brændevin. I årene efter grundlovsvedtagelsen i 1849 voksede den årlige fejring. Enten i de store bønders haver eller på Eremitagesletten eller – størst af dem alle – i Skibelund Krat i Sønderjylland med 4000 siddepladser.

Der er altså ikke her tale om de religiøse og åndelige bevægelser fra 1800-tallet, men om bevægelser med politik og fordeling af samfundsværdier i centrum. Hertil kan man også regne vores egen Foreningen NORDEN, stiftet i Danmark, Norge og Sverige i 1919 med den tanke, at gennem fredelig sameksistens kunne man undgå flere verdenskrige. Mottoet var – og er – at kendskab giver venskab. Efter 2. verdenskrig opnåede de nordiske foreninger en enorm tilslutning, fordi mange gen-erindrede sig den oprindelige tanke.

Det finske folkemøde i Pori. Foto: Siikainen, Suomi Areena.

Til gengæld tyndede de store folkelige møder ud og samlede sig især om arbejderbevægelsens 1. maj-møder. Den brede samling, som eksempelvis højskolebevægelsen var udtryk for, blev overdøvet af velfærdsstatens materielle velstand som det vigtigste samfundsmål.

Gennembrud for det brede fælleskab i 1991

I 1968 kom det første politiske møde i Almedalen på Gotland. I de første mange år var det rent socialdemokratisk. Fra 1991 har ingen svenske partier og partiledere kunnet undslå sig fra medvirken. Det er ønsket om en åben og fordragelig tone, der har banet vej for de nye folkemøder med debatter om samfundsforhold og især politik. Åbenheden sikres ved at ingen kan 'sætte sig' på møderne. De er mangfoldige i selve strukturen og har indbygget en mekanisme til at undgå slagside. Det kan simpelthen ikke lade sig gøre for én ide eller én bevægelse at kapre de nye folkemøder.

På folkemøderne omgås journalister, politikere og lobbyister og befolkning på en måde som under normale omstændigheder ikke er korrekt eller mulig. For et kort øjeblik ophører de normale adfærdsnormer. Det, som har været tabu, bliver tilladt i den nye arena, hvor høj som lav er flyttet på landet. Politikerne træder ud til folket. Folket ophøjes. Alle partier i parlamenterne har taletid på lige fod. Hver dag sit parti på hovedscenen. Omkring politikerne flokkes erhvervsliv, organisationer, medier – og befolkning.

Folkemøderne er gratis at deltage i, og alle kan arrangere – også religiøse og politiske fløje.

Folkemøderne er offentligt 'ejede' i den forstand, at kommuner og regioner har etableret sekretariater og styregrupper, som fastlægger rammen og afkræver de medvirkende leje for standplads i form af telte. Men indholdet skaber hver enkelt 'udstiller' suverænt.

Folkemøderne foregår bevidst ikke i hovedstæder eller store byer, hvor der ikke kan skabes den lejrstemning, som hører til en festival. Man vil sikre sig, at folk ikke overnatter hjemme! De fleste bor en eller flere nætter i kort afstand fra festivalområdet.

Grænse for vækst

Er der da ingen grænser for successen? Jo, som alle tilløbsstykker risikerer folkemøderne at sejre sig til døde. Både Bornholm (40.000 indbyggere)

og Gotland (60.000) tidobler normalt deres indbyggertal om sommeren, men når festivalerne oven i dette trækker mellem 30 og 50.000 mennesker på fire-fem dage opstår et logistisk problem. Færger og fly er optaget i mange måneder forinden, hoteller og sommerhuse melder udsolgt et år i forvejen.

Almedalen ligger midt i hovedbyen Visby, og den lille by, som det meste af året er et postkort fra fortiden med sine skæve brostensgader og sin velbevarede ringmur, forvandler sig i denne uge til et marked af dimensioner – og priserne skrues op. Både på Gotland og Bornholm lejer folk deres huse ud til stenrige organisationer, der giver mere end 50.000 kr. for tre-fire dages leje.

Arrangørerne er ikke blinde for, at der må være grænse for vækst. Men hvor går den?

På Bornholm er politikerne i færd med at vedtage en omfattende helhedsplan for Allinge-området, som skal sikre, at området udvikles med tiltag, der kan opkvalificere både folkemødebyen, turistbyen og helårsbyen Allinge. Lederen af Folkemødet på Bornholm, Jette Lykke:

"Vi har modtaget 3,5 mio. kr. fra Realdania til at indhente bud på, hvordan man kan gøre Allinge mere tilgængelig i forhold til Folkemødet med tiltag, der løfter både turistbyen og helårsbyen Allinge. Tre arkitektfirmaer har nu konkretiseret forskellige typer af ambitioner og tanker. Dem drøfter vi nu med bl.a. med borgerne i Allinge."

Hvor stort kan Folkemødet blive?

"Sidste år var der 35.000 både fredag og lørdag. Og det gik fint. Der er formentlig plads til et par tusinde mere, selv på de travleste dage. Til gengæld er der ikke mange flere senge på Bornholm, ligesom både fly og færger er fyldt godt op. Så her ligger en naturlig begrænsning. Mit bud er, at vi med de ca. 110.000, der var forbi Allinge i løbet af Folkemødet sidste år, har set konturerne af de fremtidige Folkemøder."

"Som noget nyt i år stiller vi Civiltinget, et nyt telt på festivalpladsen, til rådighed for små organisationer, der ikke tidligere har haft mulighed for at deltage i Folkemødet. Derfor kan vi år præsentere 18 nye organisationer."

Folk klager over, at sengepriserne er meget høje. Hvad kan I gøre ved det?

Mary Gestrin fra Ministerrådets sekretariat glæder sig over, at de politiske festivaler breder sig til hele Norden.
Foto: norden.org

”Vi skal skaffe flere bynære overnatningsmuligheder. Og nu er det lykkedes at lave en såkaldt luksuscamp, som der er stor interesse for.”

Kan ALLE komme til orde?

”I lighed med sidste år har vi aulaen på en skole i baghånden, hvis der er arrangementer, som giver særlige sikkerhedsudfordringer. Det var hertil, politiet flyttede arrangementet med Geert Wilders sidste år – og det fungerede fint for både dem og os.”

Ministerrådet fryder sig

I Nordisk Ministerråd glæder kommunikationschef Mary Gestrin sig over, at Almedals-tanken nu virkelig har fået tag i Norden:

”De politiske festivaler bliver vigtigere og vigtigere for den nordiske politiske dagsorden. Festivalerne giver os en unik mulighed for at engagere de politisk interesserede borgere og landenes centrale politikere i samtaler og debatter om nordisk samarbejde. I Ministerrådssekretariatet og Nordisk Råd bruger vi mange kræfter på at møde op på festivalerne med et varieret og relevant program.”

”I år lader vi for første gang et tema gennemsyre vores telt på alle festivalerne. Temaet bliver det nordiske arbejdsmarkeds muligheder. Desuden kommer vi til at diskutere flygtningeintegration, ytringsfrihed, holdbar udvikling og grøn vækst.”

eø●

Politiske festivaler – folkemøder i Norden

Folkemødet, Allinge, Bornholm

Ideen til Folkemødet på Bornholm er opstået parallelt to steder: Repræsentanter fra Bornholms Regionskommune deltog i Almedalsveckan i 2008 og 2009 og blev så begejstrede for konceptet, at kommunen efterfølgende gik i gang med arbejdet for at skabe en lignende begivenhed på Bornholm. Ikke mindst da den unge Winni Grosbøll (S) ved kommunalvalget i 2009 blev borgmester på Bornholm.

I sommeren 2010 var daværende indenrigs- og sundhedsminister Bertel Haarder (V) inviteret til Almedalsveckan af Öresundskomiteen. Også han blev begejstret og begyndte derfor med stor entusiasme at tale for et lignende arrangement i Danmark. Allerede i flyet tilbage talte han varmt med en journalist fra Berlingske om, at sådan en ting måtte vi også have i Danmark!

De to spor krydsede hinanden, da Bornholm – på Haarders opfordring - ansøgte hans ministerium om støtte til en politik-festival. Straks bakkede alle

Folketingets partier op om idéen, og således var Folkemødet en realitet fra 2011. Dog i så beskednen en skala, at DR eksempelvis slet ikke dækkede mødet med andre end lokale journalister.

Gennembruddet kom i 2012, da både medier, politikere, virksomheder, organisationer, bornholmere og resten af Danmark mødtes tre dage i juni i klippepartierne omkring Allinge Havn. I dag kommer alle som betyder noget, tror de betyder noget eller ønsker at betyde noget!

Folkemødesekretariatet skal godkende alle 800 arrangører, som lejer sig ind i telte på kommunale arealer. I praksis godkendes alle, der overholder Folkemødet spilleregler, som fx at private firmaer ikke må lancere eller reklamere for egne produkter. Det er vigtigt, at Folkemødet forbliver en festival, der dyrker og udvikler den demokratiske dialog – og ikke udvikler sig til en messe. Folkemødets produkter er ideer, som forfægtes med stor iver, og der skal være gratis og åben adgang hos alle arrangører.

Arrangørerne kan ved at betale 150.000 blive guld sponsorer og komme foran i køen til de bedste pladser. Dog først efter at Folketingets partier har valgt plads og de planlagte madboder og andre typer af publikumsfaciliteter er på plads.

Folkemødets arrangører er gode til at sætte politikere sammen med andre aktører som fx eksperter, borgere og meningsdannere. På Almedalsveckan er det eksempelvis i højere grad politikere, der debatterer med andre politikere. Dertil kommer, at Folkemødets priser – både til plads-leje og overnatning – endnu ikke er skruet op på svensk niveau. Den meget brede tilgang til demokrati- og politikfe-

Palme tordnede imod Vietnamkrigen, selvom det ret beset slet ikke var hans ressort. Talerne blev krydret med blæserorkester og arbejdersangkor. En stor begivenhed på Gotland, men ellers ikke opsigtsvækkende. Gennembruddet kom i to stadier: Da Venstrepartiet kom med i 1975, og da Almedalsveckan i 1991 blev helt frigjort fra Socialdemokratiet, og alle partiledere deltog. Sådan har det været siden, og hvert af de otte svenske partier har nu deres egen dag, hvor de sætter dagsordenen med store partiledertaler.

Mens organisationerne præger Folkemødet på Bornholm, spiller partier og medier en langt større

Statsministrenes taler på folkemøderne er sikre tilløbsstykker. Her er det Sveriges Stefan Löfven i Almedalen sidste sommer. Foto: Marcus Johnsson.

Daværende uddannelsesminister Oluf Palme grundlagde Almedalsveckan den 25. juli 1968. Her er et af de få fotos fra hans tale på dagen. Foto: Almedalsveckan.

stival appellerer til et bredt udsnit af befolkningen, og det er formentlig grunden til, at Folkemødet på blot fem år har vokset sig næsten lige så stor som Almedalsveckan.

Almedalsveckan, Visby, Gotland

Det hele startede 25. juli 1968 med et improviseret socialdemokratisk møde i Almedalsparken i Visby på Gotland. Lokale socialdemokrater havde længe talt om at udnytte, at Olof Palme med familie tilbragte fire uger hver sommer i et ganske primitivt træhus på Fårö lidt nord for Gotland. I 1968 kunne man i tilgift pludselig få økonomiminister Krister Wikmann med i købet. Han og Palme, der var uddannelsesminister, trak 2000 lokale borgere hen i parken. Ministrene talte fra ladet af en lastvogn.

rolle hos den svenske søster Almedalsveckan. Det er tydeligt, at partiorganisationerne bruger Almedalsveckan strategisk. Nye udspil bliver ofte præsenteret på mødet i stedet for gamle paroler og velkendte budskaber.

Først i 1996 blev organisationer og erhvervsliv lukket ind på den politiske arena.

De seneste år er medierne på Almedalsveckan begyndt at spille en langt mere proaktiv aktørrolle med egne telte, hundredvis af arrangementer og en massiv dækning af debatter og politiske taler. Forsiden på alle landets dagblade i de otte festivaldage er med få undtagelser begivenheder fra Almedalsveckan. Sidste år havde Sveriges ti stør-

Arendalsukan holder partilederdebat. Foto: Arendalsuka.

ste medier tilsammen 615 arrangementer, investerede millioner af kroner i deres tilstedeværelse, og de fleste tjente også gode penge på annoncer og sponsorer. Denne aktørrolle er endnu noget artsfremmed for danske medier, bortset fra Politiken.

Når medierne dækker de politiske arrangementer og taler i Almedalen, bliver der spillet på alle tangenter. Eksempelvis bliver alle partiledernes taler anmeldt igennem festivalen, og de får stjerner for, hvor godt de kom ud over scenekanten med hensyn til indhold, retorik, visioner osv.

Almedalsveckan står i et vade-sted. De største virksomheder og organisationer køber sig til stadig større synlighed, og der lanceres flere og flere kommercielle produkter, mens den politiske del

ikke er integreret med resten af festivalen på samme måde som på Folkemødet i Danmark og Arendalsukan i Norge.

Arendalsuka, Norge

I Norge oplevede mange, at der var brug for uformelle møder mellem erhvervsliv og politik. Samme behov som Olof Palme så i 1968, hvor han og de lokale socialdemokrater også tænkte medier og befolkning ind i Almedalsveckan.

Arendalsuka blev da også en succes fra starten i 2012, hvor det lykkedes at få et kraftigt lokalt engagement både fra virksomheder og de omliggende kommuner. Faktisk styrer kommunale politikere og embedsmænd rammerne for Arendalsukan, men det er fortsat arrangørerne, som præger ugen.

Arendalsukans koncept minder meget om Folkemødets og Almedalsveckans. Arendal skal ifølge festivalens mission være politisk mødeplads, bidrage til engagement og interesse for politik og bidrage til, at organisationer og enkeltpersoner kommer i direkte kontakt med 'vore mest centrale, nationale aktører inden for politik, organisations- og næringsliv.'

Arendalsukan indledes altid med en partilederdebat, som sendes direkte på NRK, men resten af ugen prioriterer partiledelserne ikke Arendal i større omfang.

Folkemødets hovedscene har partilederne som trækplastre og tiltrækker det største publikum. Foto: Søren Svendsen.

Suomi Areena, Pori, Finland

250 kilometer nordøst for Helsingfors ligger Bjørneborg (Pori på finsk) med 85.000 indbyggere. Her holdes det finske folkemøde, Suomi Areena, SA, over fem dage midt i juli. Grundlæggende er SA skåret over samme læst som de øvrige nordiske folkemøder. Men på to områder er SA markant anderledes.

For det første holdes den samtidig som en af Europas største og ældste jazzfestivaler, Pori Jazz, hvis deltagertal på næsten 150.000 langt overstiger SA's 25.000. De to festivaler befrugter hinanden.

For det andet er SA arrangeret af den store finske tv-kanal MTV 3 – i samarbejde med kommunen. MTV 3 har formået at få politikere og ministerier til at knytte stærke bånd til SA. Disse bånd har udvirket markante og anderledes events: Fodboldkamp mellem finske parlamentarikere og medlemmer

af EU-kommissionen. Et parlamentsudvalg, som holdt møde midt på gaden. Oprettelse af en 'flygtningelejr', som alle kunne sove i for en nat.

SA har traditionelt besøg af store udenlandske navne, eksempelvis FN's generalsekretær Ban Ki-moon, formanden for EU-kommissionen Jose Manuel Barroso, og modtager af Nobels fredspris, menneskeretsaktivisten Tawakkol Karman.

Island og Grønland

På Island lykkedes det i 2015 at skabe et lille Folke-møde på arealet ved Nordens Hus. Sandsynligvis lykkes det også i år et afvikle Fundur Fólksins (Folkemøde) i begyndelsen af september. På Grønland arbejder fagbevægelsen på at få en politisk festival på benene i år eller næste år.

eø●

Nordisk kommunikation lykkes – når den skal

Sprogmanden Jørn Lund er sikker på, at det nordiske sprogfællesskab kan realiseres i stor skala. Nu har han foreslået de nordiske kulturministre at finansiere en undersøgelse om, hvordan det går til, når det lykkes. Og han har en klar formodning om, hvornår det lykkes.

Jørn Lund, 70, er professor i dansk sprog, forfatter, og tidligere chefredaktør og koncerndirektør hos Gyldendal. Han er formand for Dansk Sprognævn og ivrig fortaler for de muligheder, som nordisk sprogforståelse giver os. Foto: Jens Henrik Daugaard, Polfoto.

Aldrig nogensinde har der været mere direkte kontakt mellem nordboere, end der er i dag. Svenske tjenere og norske medicinstuderende i Danmark. Arbejds- og studieliv leves mere end nogensinde på tværs af grænserne.

Det har fået Jørn Lund, formand for Dansk Sprognævn og medlem af Ekspertgruppen Nordisk Sprogråd, til at vende opfattelsen af nordisk sprogfællesskab på hovedet. Nu skal det handle om sprogforståelse blandt dem, der har brug for at tale skandinavisk på job eller studie:

”Noget tyder på, at sprogforståelsen mellem de skandinaviske sprog ret hurtigt forbedres, når der virkelig er brug for at kommunikere, for eksempel i arbejdslivet”, siger Jørn Lund.

Laboratorieforsøg ikke valide

En stor del af de hidtidige undersøgelser af nordiske sprog har været laboratorieforsøg, hvor respondenterne har befundet sig i en slags eksamenssituation.

”En af de mest kendte og største undersøgelser anvendte værnepligtige soldater i sine undersøgelser. De har næppe været topmotiverede og har måske fundet hele arrangementet kunstigt og besværligt. Og så var det kun mænd; kvinder scorer normalt lidt højere. De stod ikke over for levende mennesker, var ikke engang i en seminaturalistisk

samtalsituation, men sad som til en skriftlig prøve i skolen. Hvis de på en militærøvelse i nogle uger havde skullet samarbejde om noget konkret, ville de nok have en noget større forståelsesprocent”.

Nu vil de nordiske kulturministre på Bertel Haarders initiativ have undersøgt unge, der arbejder eller studerer i et andet nordisk land. Lærer de ’det fremmede’ sprog hurtigt, fordi de skal? Jørn Lund

har studeret nordisk sprogforståelse så længe, at han har kunnet opstille tre sociale og psykologiske faktorer for, at sprogforståelsen lykkes:

- Er man motiveret, går det meget lettere
- Er man nødt til det, går det meget lettere

- Har man respekt for, ser op til den, der taler et sprog, går det meget lettere

Nu skal barriererne afdækkes

For at få syn for sagn sendte han et forslag til de nordiske kulturministre i regi af Nordisk Sprogkoordination om at finansiere en undersøgelse. Foreløbig er der bevilget 300.000 kr. til en række kvalitative interviews. **Se artiklen 'Finder folk på Facebook'.**

"Undersøgelsens fokus er at identificere barrierer for sprogforståelsen blandt unge i det virkelige liv. På den måde kan vi formentlig også finde frem til, hvad der skal til for at gøre kommunikationen lettere. For mig handler det om, at man skal kunne

beholde modersmålsfordelelen og samtidig blive forstået. Hvis vi kan finde en række punkter, som måske kan nedbryde barriererne, skal vi efterfølgende få hypoteserne bekræftet gennem en større kvantitativ undersøgelse".

Hvorfor ikke bare tale engelsk, hvis det halter med forståelsen?

"Jamen, vores engelsk vil altid være primitivt. Engelsk er jo ikke en del af vores kulturelle baggrund, og vi evner ikke at udtrykke de hurtige associationer på engelsk. Nordisk sprogforståelse skades ofte af en slags kommunikativ kapitulation, før forsøget på at tale nordisk er afprøvet, ofte på den måde, at der næsten automatisk slås over i engelsk".

Mange er bekymrede for de nordiske sprogs fremtid. Er der grund til det?

"Både og. Den almindelige opfattelse ser ud til at være den, at det er gået tilbage med nordisk sprogforståelse, specielt efter 2. verdenskrig.

På den anden side tyder meget på, at sprogforståelsen mellem de nordiske sprog ret hurtigt udvikles, når der virkelig er brug for at kommunikere, for eksempel i arbejdslivet. Det er det, som vi nu skal have undersøgt. Men det tegner lovende, lyder det fra Jørn Lund, som selv har foretaget spontane interviews med unge, som peger på, at de efter en måneds tid kan styre uden om de værste misforståelser. **Se artiklen 'Unge på Lysebu'.**

Hvor er det vigtigst at sætte ind, hvis sprogforståelsen virkelig skal rykke noget?

Det er i skolen. Faktisk har danske lærere og dansk skoletradition vist de nordiske sprog meget stor opmærksomhed tidligere. Læseplanerne er stadig stærkt nordisk betonedede, men lærerne er det ikke. Jeg vil tro, at kun 10 pct. af lærerne virkelig er optagede af at læse og lære nordiske sprog.

Hvis der ikke er læreropbakning, nytter det vel ikke stort?

Det kan jo ændre sig. Det nordiske lever af ildsjæle, og dem er der jo heldigvis mange af. Dansk lærerne i Island er for eksempel meget optagede af nordiske sprog. På Færøerne er udbredelsen af skandinaviske sprog helt unik, fordi færingerne har bygget et modersmål op på blot 100 år og samtidig har dansk som andet sprog. Desuden er færingerne meget bedre til engelsk end de fleste andre nordiske folk. Men det er klart, at bedre sprogforståelse begynder i folkeskolen.

ritetsafgrund. Vores forhold til autoriteter er friere end i andre lande; vi tænker mindre i magthierarkier. Vores værdifællesskab er noget helt særligt i international sammenhæng, og sprogforståelse er vel den vigtigste faktor for at bevare og udvikle fællesskabet,” lyder det fra Jørn Lund.

Finder folk på Facebook

Facebook vrirler med nordiske grupper

80 pct. af de unge, som indgår i pilotundersøgelsen er fundet på Facebook, fortæller Eva Theilgaard Brink, cand.mag. i lingvistik og videnskabelig medarbejder hos Nordisk Sprogkoordination:

”Det er helt utroligt, så mange Facebookgrupper der findes, som samles om næsten hvad som helst. Det gælder også inden for alt muligt i og om Norden. Jeg fandt masser af grupper med eksempelvis svenskere i Oslo og finner i Danmark. Gennem opslag i disse grupper fandt jeg en række unge, som spredte og delte min efterlysning. Dermed

Unge fra flere nordiske lande på kursus i ny nordisk mad. Det er i sådanne situationer, at man lærer andre nordiske sprog. Fordi man er tvunget til det. Foto: Johannes Johansson, norden.org

Hvorfor er det egentlig, at nordisk sprogforståelse er så vigtig?

Fordi vi har brug for en stærk region, som gør sit værdifællesskab klart – og her er forståelsen af hinandens sprog jo en forudsætning. Værdifællesskabet bygger på fællestræk inden for pædagogik, arbejdsmarked, ligestilling, og vi har en lille auto-

fandt jeg de helt almindelige unge med helt forskellige uddannelsesmæssige baggrunde. Jeg har nu en sygeplejerske, en kok, en bartender, en læge, en lagerekspedient, en revisor og mange flere”, fortæller Eva Theilgaard Brink.

Hun er nu i fuld gang med at undersøge, om de taler deres eget modersmål, når de arbejder i na-

bolandet. Gør de det uden tilpasning? Eller taler de et blandet skandinavisk? Tilegner de sig det andet sprog? Fra begyndelsen? Hvad skete der, lige da de ankom? Hvor lang tid gik der, til de lærte at tale med de øvrige landes unge? Undersøgelsens rapport udgives i juni.

Unge på Lysebu: Taler de nordisk?

Jørn Lund:

”Jeg var med til at arrangere 200-årsmarkeringerne af Eidsvollforfatningen, den om samspillet mellem dansk og norsk sprog fra middelalderen til i dag. Det foregik på et stort hotel, Lysebu, hvor jeg gik rundt og spurgte både norske og andre nordiske medarbejdere, hvilket sprog de talte og hvorfor. Her er hvad jeg oplevede:”

”En 20-årig norsk pige i receptionen fortalte, at det var *greit* at forstå dansk. I de to første uger havde hun umiddelbart lettere ved at forstå sine svenske kolleger, men da der var gået et par måneder, forstod hun så at sige alt dansk, men ikke helt så let svensk. Der var hele tiden gloser, som skulle identificeres. Hun kom fra Gudbrandsdalen, men havde besluttet at lægge sit sprog om til tilnærmet Oslobymål. Hun fortalte om en dansk kollega i restauranten, Teresa, som i begyndelsen havde benyttet sig af engelsk. Hun talte med vestjysk dialekt (Lemvig), men måtte også skippe dialekten, ikke til fordel for tilnærmet norsk, men for at tale dansk standardsprog. Og nu talte hun kun engelsk, hvis gæsterne ikke var skandinaver.

En anden receptionist var fra Oslo, og samtidig studerede hun kunsthistorie. Hun var 29 år og nu ansat på deltid, men havde været fuldtidsansat i to år. Det samme billede viste sig; i begyndelsen var talt dansk problemet, siden nuancer i svensk ordforråd og idiomatik. Når hun talte med folk i receptionen, var problemerne minimale, men telefonsamtaler havde hun haft sværere ved at forstå. Hun skulle stadig koncentrere sig for at identificere de danske talord. Hun havde den erfaring, at forståelsesproblemerne reduceredes meget, hvis man sænkede tempoet og bad svenskere og danskere gøre det samme. Specielt unge danskere kunne undertiden frembyde problemer. Men hun slog fast, at alle de unge danske, norske og svenske på Lysebu talte deres eget sprog og blev forstået af de andre, og ingen drømte om at foreslå engelsk som samtalesprog. ”Så får man jo ikke det hele med.”

Den danske receptionist Christian på 22 kom til Lysebu i januar 2014. Nu tænker han ikke over, om han taler med en svensker, nordmand eller dansker. Han kommer fra et efter danske forhold ganske godt dialektområde i Sønderjylland og er vant til en vis sproglig variation dér. Jeg spurgte, om han kunne forstås af norske og svenske gæster. Det kunne han, men han havde vænnet sig til at tale langsomt og se på gæsternes øjne, om de var med. Talord ændrede han med det samme. Han havde i begyndelsen undret sig over, at svenske og norske ikke forstod, når han sagde ”skal du have noget at ”drægge”?” - Derfor var han gået over til at bruge en skarp *i*-lyd og en *k*-lyd som i *kilo*. Lettest fandt han norsk, både i skrift og tale; han havde tidligere arbejdet 4 måneder i Stavanger. Og så havde han haft svært ved ord som *hybelkanin*, *gøy* og *greit*.

Den svenske Samir, født og opvokset i Sverige som andengenerationsindvandrer, var receptionist og konferencevært. Han var kommet til Lysebu for tre år siden som 23-årig. Han var noget af en sprogbegavelse og brugte uden at tænke over det de hårde konsonanter (klusiler) i *gøre* og *kendt*, lige så snart han bemærkede, at han talte med en dansker, in casu mig. Han forstod alle de skandinaviske sprog, læste dansk lettere end svensk, men havde i begyndelsen haft problemer med danskernes *spørgsmål* (’fråga’), *hinanden* (’varandra’) og *måde* (’sätt’). Han var blevet så skandinavisk, at hans svenske venner sagde, at han var kommet til at tale usvenskt! Ingen af de skandinaviske ansatte kunne drømme om at tale engelsk med hinanden.” eø●

Jørn Lunds observationer har tidligere været publiceret i Språk i Norden, Nordisk Sprogråd, 2015.

FNF i centrum for sprogsamarbejde

Nordisk Ministerråd - Embedsmandskomitéen for Uddannelse og Forskning har udpeget Foreningerne Nordens Forbund (FNF) som forvaltningsorgan for det nordiske sprogsamarbejde for perioden 2014-2018. Skolen skal være omdrejningspunktet for strategiske indsatser på sprogområdet i hele den 5-årige periode. Målet er, at hvert eneste barn skal have en nordisk oplevelse under sin skoletid.

Den daglige opgave varetages af Nordisk Sprogkoordination, som er fysisk placeret i Foreningerne Nordens Forbunds sekretariat i København.

Dansk, nordisk eller ...?

Om det danske og nordiske ordstofs oprindelse. Tiden efter 1700.

SPROGHJØRNET

Af Henrik Hagemann

「Tal Dansk, din sorte Hund!
saa skal vi nok svare for os.」

Sådan siger Jeppe i sin ophøjede stand som baron

i 4. akt, 6. scene, i Holbergs Jeppe paa Bierget fra 1722. Den replik er et klart udtryk for en vigtig tendens i 1700-tallet, nemlig at bruge dansk i meget større udstrækning end hidtil.

Holberg selv er en foregangsmand. Han har givetvis hele livet i sit talesprog bevaret sit norske tonefald, og han var bestemt ikke modstander af fremmedord, for *'Ligesom en Nation trænger iblandt til en andens Varer, saa trænger ogsaa et Sprog til et andet Sprogs Gloser'*. Men han vil bruge det danske sprog langt bredere end det havde været gjort tidligere. Og det tør da siges at det lykkedes. Historie, jura og etik skrev han på dansk om, filosofi i forskellige aftapninger i epistlerne og Moralske Tanker; og komedierne har bl.a. også givet stof til en masse sentenser som lever i bedste velgående, fx *'Frisk Mod, Antonius'* fra *Den politiske Kandstøber* (ja, sådan skrev han titlen), 1. akt, 1. scene.

Men han var bestemt ikke tilfreds med et andet hovedtræk ved sin samtids sprogbrug: *'Hvis ikke andet var at sige til vore Skuespils Forsvar, kunde man frit sige, at derved gives Middel til det Danske Sprogs Forfremmelse, ja, at Sproget som uforstyldt lidet eller intet tales udi store Huuse, med Tiden derved kan blive Hofsproget.'*

Det var ganske stærkt at vove at sige dette under enevælden i 1700-tallet. Hoffets og centraladministrationens sprog var stort set kun tysk. Frederik IV talte og skrev helst tysk, og under Christian VI kulminerede den tyske indflydelse; ved hoffet og i de fornemste familier blev der slet ikke talt dansk. Men da Struensee var blevet afsat og henrettet i 1772, blev det bestemt at alt i centraladministrationen skulle behandles på dansk, bortset det der angik 'de tydske Provinser'. Og i 1776 blev det be-

stemt at man skulle have dansk indfødsret for at få adgang til danske embeder; det gælder vist nogenlunde stadigvæk for tjenestemænd.

Fransk brugte man til pynt. Og latin var fortsat universitetets sprog, først sent i århundredet fik vi enkelte forelæsninger på dansk. Det skal så også bemærkes at majestætens undersætter i det dansk-norske rige var mangesprogede: dansk, norsk, højtysk, plattysk, frisisk, færøsk, islandsk, grønlandsk – og alle dialekterne!

Der var en del velmenende fortalere for dansk som skriftligt brugssprog, men først med Jens Schiødt Sneedorffs tidsskrift *'Den patriotiske Tilskuer'*, der udkom 1761-63, fik vi en betydningsfuld fortaler for moderat sprogrensning. Han var desuden en fornem repræsentant for oplysningstidens ideer i Europa. For vort ordstofs vedkommende anvender han et beskedent udvalg af de nydannelser andre i samtiden er kommet med, fx: *bedømme, besynge, beundre, fordomme, forfatter, omdømme, tildragelse, tænkemåde, velanstændighed* for nu at nævne nogle som virkelig har vundet hævd i det danske sprog.

Desuden er han i en vis udstrækning forudsætning for det værk der under kronprins Frederik, den senere Frederik VI, blev anbefalet som officiel vejledning i godt sprog og god stavning, nemlig Ove Malling's *Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere*, udgivet første gang i 1777 og senest i 1992! Den blev både en folkebog for national bevidsthed og fornuftigt sprog.

Vi skal også her have med at i Sverige var skriftsproget til op i 1700-tallet ganske 'krængligt'. Mere om det i næste udgave af *Sproghjørnet*.

Henrik Hagemann har været aktiv i Foreningen NORDEN fra 1957 og bl.a. været foreningens repræsentant i Dansk Sprognævn fra 1982 til 2012, i to længere perioder også dets næstformand.

Litteratur, musik, politik og køkken

'Norden er i orden' er en selvforståelse, som Rødding Højskole og Foreningen NORDEN vil være med til at forstærke i den danske befolkning. Blandt andet med kulturugebesøg af Einar Már Guðmundsson.

"Norden har i mange år ikke villet stå ved sig selv som noget særligt, og en forståelse for det fælles nordiske har stort set forladt vores opmærksomhed," siger Mads Rykind-Eriksen, der er forstander på Rødding Højskole.

"Der er kommet fokus på Norden. Nordisk mad, nordisk litteratur, nordisk design - det nordiske boomer i udlandet. Ikke mindst den nordiske velfærdsmodel studeres med stor interesse i tredje verdenslande og senest også i USA. Desuden er Norden til stor inspiration i de lande, der skal have opbygget et velfungerende demokrati," forklarer Mads Rykind-Eriksen, som derfor samarbejder med Foreningen NORDEN om nordisk kulturuge i oktober, som skal blive en tilbagevendende begivenhed.

Einar Már Guðmundsson, modtager af Nordisk Råds Litteraturpris i 1995. Foto: PR-foto.

Anker Jørgensen var også nordisk

Anker Jørgensen, 13. juli 1922 – 20. marts 2016

Anker Jørgensen var formand for Nordisk Råds Danske Delegation i Folketinget i en længere periode og var præsident for Nordisk Råd både i 1986 og i 1991. Han fastholdt de baltiske landes problemer på den internationale politiske dagsorden og kunne derfor vise en tydelig nordisk politisk opinion imod Sovjetunionen i årene op til murens fald. Den indsats bidrog i væsentligt omfang til at legitimere selvstændighedsbestrebelserne og til løsrivelsen fra Sovjet i 1991.

Senere arbejdede Anker Jørgensen for det, der endte med Mariehamn-erklæringen, som bl.a. var med til at sætte retningslinjer for grænsehindringsarbejdet.

Nordiske statsministre hos Obama

Præsident Barack Obama har inviteret de fem nordiske statsministre til nordisk topmøde den 13. maj.

Politikens Anders Jerichow skriver, at besøget bør være et wake-up call for de nordiske politiske ledere: "Især fordi det kan inspirere eller provokere de nordiske ledere til – for en gangs skyld – at tænke nordisk. Den pinagtige virkelighed er jo, at hverken regeringen eller et eneste parti – og ikke et eneste medlem af Folketinget – har 'nordisk' højt på sin dagsorden. Nordisk Råd er en undskyldning for sig selv. Intet prioriteres lavere af medierne".

Jerichow nævner initiativer, som Barack Obamas indbydelse til de nordiske ledere, 'råber på' at realisere: Fælles universiteter, integreret sundhedssystem, bæredygtigt økologisk landbrug, fælles kvalitetsvaremærker, miljø/vandkvalitet og boligkvalitet.

Norden rundt i 80 dage

Her er fortællingen om et skelsættende møde i et tv-studie. Ud af mødet voksede 14 udsendelser om Nordens storbyer og afkroge. Det hele blev startet af to ildsjæle fra Foreningen NORDEN, som – uden at vide det før langt senere – sendte studieværten på en 20.000 kilometer lang rejse i Norden.

For to år siden landede et hæfte fra Foreningen NORDEN hos TV Midt Vests Kai Hartmeyer. Det var ikke så meget hæftet, som vakte Hartmeyers nysgerrighed. Men bag skriftet stod venskabsbyer i Norden, som i 75 år har samarbejdet tæt. Thisted er den danske del af venskabsbykæden, og Hartmeyer blev nysgerrig: Hvem har energi til alt dette, og hvad driver dem?

Han fik derfor to lokale kvinder i studiet for at fortælle. Og hvilken fortælling! Deres begejstring for det nordiske smittede både seere og studievært. Kvinderne i studiet var formanden for Foreningen NORDEN i Thisted, Nora Hornstrup, og den tidligere formand, Else Lund.

I løbet af de kommende dage udviklede Hartmeyers ideen. Kvindernes engagement i den nordiske ide havde bidt sig fast i bevidstheden hos den garvede, 69-årige tv-veteran. Han besluttede at udforske det nordiske fællesskab i tv-serien Norden Rundt i 80 dage med undertitlen: Er samarbejdet i Norden en saga blot – vi jagter den nordiske sjæl!

Han ville besøge alle 8 nordiske lande under Nordisk Råd: Åland, Finland, Norge, Sverige, Danmark, Island, Færøerne og Grønland. Det skulle være en rejse serie, som skildrede de store og forskellige naturværdier i Norden. Den nordiske kultur, historie og ikke mindst: Hvordan står det til med sammenhængskraften i Norden.

Verdens ældste venskabsbykæde

Venskabsbykæden, som er fra 1937 og dermed verdens ældste, består af: Thisted i Danmark, Skien i Norge, Uddevalla i Sverige, Loimaa i Finland og Mosfellsbær i Island. Til august holder byerne et stort træf i Thisted, som omtales på side 35.

Tv-serien blev en stor succes og har haft stor betydning, lyder det fra Foreningen NORDEN i Thisted. For nok var seriens sigte at lede efter folkesjælen i de øvrige nordiske lande, men den har også givet nyt liv til folkesjælen i det nordvestjyske:

”Det er først meget senere, at jeg blev klar over, at det var den aften i studiet i Holstebro, at det hele begyndte. Den allerførste reaktion kom fra en mand, som beklagede at det grønlandske flag, som jeg havde med i studiet sammen med det danske og norske, vendte forkert! Men jeg skal love for, at der kom reaktioner, da først serien blev sendt. Jeg medvirker i et par af afsnittene og har fået utrolig mange positive kommentarer,” siger Nora Hornstrup.

Ringene sluttet

Nora Hornstrup fortæller, at Foreningen NORDEN følger projektet helt til dørs:

Nora Hornstrup, formand for Foreningen NORDEN i Thisted, satte uforvarende skub i tv-projektet Norden Rundt i 80 dage og blev først klar over det mange måneder senere. Foto: Privat.

”Hartmeyers udsendelser sender det brede lys ind over landene og deres egenart. Han rammer lige ned i folkesjælen, og derfor har vi inviteret ham til at komme til et møde i januar med hele beretningen fra ide til i dag. Folk elsker ham, han bor selv i Thy, og han står for en journalistik, som hviler i sig selv, som ikke trækkes i langdrag, men alligevel giver han tid til, at fortællingerne kan foldes ud.”

”Og nu, hvor jeg har opdaget, at Else og jeg skubbede hele tv-projektet i gang, så mener jeg også, at Hartmeyer skylder os et besøg – eller to!” **eø●**

Inge og Kai Hartmeyer på deres rejse "Norden rundt i 80 dage",
her på toppen af Sydnorges højeste fjeld, Gaustatoppen.

Norden rundt på 5 minutter

Mange kender den talende Kai Hartmeyer fra mere end 25 år på TV2-skærmen, ikke mindst i Vestjylland. Kun få kender den skrivende. Her fortæller han om rejsen, som han gennemførte sammen med Inge som både er hans kone, assistent og researcher.

Det blev en fantastisk rejse. På Åland, hvor vi nok mærkede det nordiske tilhørsforhold mest. Herude i den Botniske Bugt, er den nordiske unionstanke meget udtalt.

Rejsen til Nordkap via Finland, var en stor oplevelse. Det samme var turen ned gennem Norge med afstikkere til Lofoten og Nidaros Katedralen i Trondheim.

Videre til Telemarken, hvor vi besøgte Hardangervidda Nationalmuseum og fik beretninger om den norske vildren. I Rjukan besøgte vi bl.a. industrimuseet og gik her bag om historien om Vildmarkens Helte og Det tunge Vand. En af efterkommerne af de norske modstandsfolk viste rundt og fortalte levende om dette fantastiske drama fra 2. verdenskrig.

På Gaustatoppen, Sydnorges højeste fjeld, var vi i fodsporet af den franske romanforfatter Jules Verne.

Vi tog turen til Svalbard og oplevede et unikt område med besøg i Longyearbyen og "russerbyen" Barentsburg.

Videre herfra på polarkrydstogt med det gode gamle skib M/S Nordstjernen på "jagt" efter isbjørne. Her nåede vi op til 78 grader nordlig bredde og blev sat i land fra gummibåde, på steder, hvor opdagelsesrejsende før havde været.

I Ny-Ålesund, verdens nordligste bykommune, besøgte vi det sted, hvor polarforskeren Roald Amundsen steg op med sit luftskib den 11. maj 1926, og som den første fløj over Nordpolen, videre til Alaska. Tankevækkende at det er mindre end 100 år siden!

På Færøerne besøgte vi bl.a. Nordens Hus og oplevede de Nordatlantiske øer i flot vinterdragt i februar.

Her oppe fik vi også et spændende interview med den danske kunstner og professor, Bjørn Nørgaard, der var på arbejdsbesøg i et grafisk værksted i Torshavn.

Bjørn Nørgaard lægger ikke fingrene imellem, når han tegner et billede af det manglende nordiske samarbejde, ikke mindst relationerne mellem Danmark, Færøerne og Grønland. Han forudser en akse i EU omkring Berlin og Paris, og en anden akse, der omfatter de nordiske lande, måske i samarbejde med de Baltiske stater.

Meget aktuelt har et amerikansk forskningsprojekt netop forudsagt noget i samme retning. EU vil blive delt op i tre. En akse i Sydeuropa, Storbritannien og som et tredje område, de skandinaviske lande. Og vel at mærke, det vil ske inden for de næste 10 år, forudser de amerikanske fremtidsforskere.

Island, som vi kendte godt i forvejen fra flere tidligere reportagerejser, besøgte vi også i vinterperioden. Her med fokus på Foreningen NORDEN i Mosfellsbær.

I Nordens Hus i Reykjavik fik vi et meget spændende og informativt interview med den danske direktør Mikkell Harder Munck-Hansen.

Grønland var det eneste land vi ikke nåede i 2015. Til gengæld nåede vi at lave reportage fra det Nordatlantiske Hus i Odense, og så krydrede vi med en af vore tidligere reportagerejser til Grønland.

Her har vi været flere gange. Bl.a. har vi dækket VM i is-golf ved Uummannaq og Artic Circle Race, verdens hårdeste skiløb på 160 km omkring Sisimiut. Stilen i vores rejseprogrammer er at formidle oplevelser. Rejseoplevelser, som enhver rask person, ung som ældre, selv kan tage ud og opleve. Enten ved selv at planlægge eller ved at købe rejsen hos et rejseselskab.

De fleste mennesker, vi interviewer, er "almindelige" mennesker, som vi møder på vores vej. Kun et fåtal er der lavet aftaler med hjemmefra. I Norden rundt var det repræsentanter for de forskellige venskabsbyer og ledende personer i de Nordiske Huse.

Alle mennesker har en interessant historie at fortælle, det har vi lært af erfaring. Og det er ofte også de mest overraskende fortællinger.

F.eks. på Nordkap, hvor vi mødte en tysk kvinde, der havde bosat sig i Honningsvåg, som kunstner. Hun lavede papirklip af genbrugspapir fra gamle og farvestrålende rejsebrochurer. Fantastisk kunst og

en fantastisk kvinde, der havde en egen charme og lune, også i gengivelsen af det nordiske folk.

Det er dyrt at lave rejseprogrammer. Vores fordel er, at vi kun er et tv hold på to personer, og det minimerer udgifterne en del. Vores rollefordeling er klar. Min kone står for det meste research og finder, de personer, som skal interviewes.

Efterfølgende er der et stort for-redigeringsarbejde. Og herefter skal hvert program endeligt redigeres, hvilket sker med en tekniker på tv-stationen i Holstebro. Der er hurtigt 10 dages arbejde pr. program, når vi kommer hjem. Til hvert program er der 3-4 timers optagelser. At være rejsejournalist er faktisk et hårdt arbejde fra morgen til aften. Nogen tror, det er ferie. Det er det ikke. Men det er spændende, og der følger store oplevelser med.

Vi har som freelancere selv puttet mange penge og tid i projektet, men også fået stor hjælp fra en del af vore samarbejdspartnere. Uden dem havde det ikke kunnet lade sig gøre.

Skuffelser på den front har der også været. En ansøgning til Nordisk Råd, der har midler til rådighed for nordiske journalister, gav intet resultat. Vi fik ikke en gang et svar tilbage!

Fandt vi så "Den nordiske Sjæl"?

Ja. Bestemt. Men den er svær at definere. Men der er der og ingen tvivl om: det er sproget og vores fælles kulturarv, der er kittet i Norden.

I Finland var sproget en lille barriere. Men ikke mere end at vi stort set alle steder fandt sammen på engelsk. Selv gamle Samer kunne engelsk.

Mange politikere under Nordisk Råd arbejder energisk for et tættere samarbejde i Norden, og der holdes mange store konferencer og møder.

Der, hvor jeg tror, at vi hurtigst kommer tættere på hinanden i Norden, er på nettet. Her kan man se, hvordan de unge går sammen, bl.a. omkring spændende skoleprojekter.

Eller som repræsentanter for Foreningen NORDEN i Mosfellsbær i Island udtrykte det:

"Vi må nok se i øjnene, at vi får færre og færre medlemmer i vores forening. Der er kun de ældre

tilbage. Men samtidig må vi være glade for, at de unge finder sammen på nettet og udvikler gode relationer den vej rundt!"

Vi har den nordiske sjæl i os. Den handler om tolerance, imødekommenhed og hjælpsomhed. Men der er en grænse. Hvis andre ikke vil acceptere os, som vi er, så kan vores tålmodighed få en brat ende, som en af deltagerne på vores tur udtrykte det.

I alt har vi tilbagelagt små 20.000 km. Rejsen har ikke været en sammenhængende tur, men er startet fra Thisted i flere omgange. Alle 14 afsnit kan se på vores net-tv: www.tvmidtvest.dk. Klik ind i søgefeltet og skriv "Norden rundt i 80 dage." Herefter kommer alle 14 afsnit til syne, og så kan man klikke på hver enkelt.

God fornøjelse – og god rejse.

Manden bag Norden rundt

Først da Kai Hartmeyer havde rundet 60 år, blev han rejsejournalist. Den læreruddannede studievært fra TV Midt Vest var først sportsjournalist i DR, bl.a. under Gunnar Nu Hansens vinger. Gunnar Nu havde opdaget den unge skibbonit, da han vandt sølv ved DM i 800 meter løb. Fra 1989 redaktionschef- og studieværtsjob på den nystartede regionale TV2 station, TV Midt Vest. På sine gamle dage har han lært at betjene et kamera, så nu ligger verden for Hartmeyers fødder. Som rejsejournalist!

Norden på vej til Latinamerika

Første latinamerikanske turné for Días Nórdicos - festival med fokus på nordisk kultur - smager af mere.

Af Henrik Friis

Fem nyere nordiske navne. Ingen af dem havde optrådt i Latinamerika før. Eller havde fået udgivet deres musik i området.

Danske Lydmor satte strøm til Latinamerika. Her i Buenos Aires under den nordiske festival. Foto: Días Nórdicos.

Alligevel var der masser af nysgerrige tilskuere, da kulturfestivalen Días Nórdicos gennem to november-uger besøgte henholdsvis Santiago de Chile, Buenos Aires i Argentina, Sao Paulo i Brasilien og Mexico City med en varieret musikalsk buket.

Lange køer inden arrangementerne og i alt over 3000 tilskuere til koncerter med den danske elektroniske musiker Lydmor, den norske sangersongwriter Pål Moddi Knutsen, Sveriges tyste hymnesanger Alice Boman, hendes landsmænd i den jazz-pop-eksperimenterende trio Hey Elbow og endelig de elektronisk bombastiske finner i Hisser.

Nogle tilskuere kom endda langvejs fra: Ved koncerten i Buenos Aires havde en gruppe bolivianere brugt et par dagsrejser på at møde norske Moddi, tre venner fra Santa Fe var kørt de godt 700 km sydpå for at opleve Hisser, og fire fans af Lydmor var rejst fra Uruguay for at møde den danske musiker.

Rørende taknemmelighed

"Jeg havde ingen anelse om, at reaktionen ville være så positiv, men der var mange tilskuere i alle

fire lande. Og rigtig mange fans, som havde fundet frem til musikken via nettet," siger Jenny "Lydmor" Rossander efter turneen. Hun har turneret med sin musik i det meste af verden, men hun tøver alligevel ikke med at sige:

"Taknemmeligheden fra dem var nærmest rørende. "Fuck, hvor er vi glade for, at du er rejst så langt", sagde de. Det er virkelig den bedste turné, jeg har

været på, og jeg fik så mange kontakter undervejs, at jeg er sikker på at kunne komme igen. Allerede i år," siger danskeren.

Días Nórdicos præsenterer først og fremmest nordisk kultur, men som det forstås på Lydmor, kan det også blive økonomisk interessant på længere sigt. Mens det la-

tinamerikanske plademarked ligger i ruiner, som i resten af verden, er koncert- og især festivalmarkedet langt mere lovende og voksende. Og at være first-mover på et område, der er ved at åbne sig for alvor, kan vise sig endog meget vigtigt på længere sigt.

Intensiv pressedækning

Ud over tilskuer-reaktionen kan både musikerne og festivalen også læne sig op af den meget intensive pressedækning – her er festivalarrangørernes latinamerikanske afstamning og forbindelser en klar fordel. Som Lydmor siger: "Jeg har været forkælet rent mediemæssigt – har aldrig oplevet så velforberejdede journalister".

Selvfølgelig var modtagelsen ikke ens alle steder. Ved sid-ned-koncerterne i Chile var modtagelsen forsigtigt iagttagende. I Buenos Aires noget mere medlevende. I Mexico City endte det hele nærmest i fest – måske på grund af udendørsfornemmelsen og de mange tilskuere. Mens Sao Paulo-publikummet var helt specielt varmblodigt. ●

Se mere her: rosa.org/dias-nordicos

Musik baner vejen

Nysgerrige latinamerikanere suger nordisk til sig, fordi de forbinder Norden med fred, gennemsigtighed og lighed, siger lederen af den nordiske festival.

Interessen for nordisk kultur i Syd- og Latinamerika kan mærkes på flere fronter – og ikke kun musikken, som fik meget stor opbakning tilskuer – såvel som pressemæssigt i efteråret. Samtidig med tur-

start og har årligt bidraget med nordisk musikprogram i Spanien og nu Latinamerika.

Latinamerika-fremstødet er støttet af Statens Kunstfond og Nordisk Kulturfond.

Días Nórdicos' leder Rubén Scaramuzzino – selv af Argentinsk afstamning – giver denne grund:

Lydmor, alias Jenny Rossander, tiltrak stor medieopmærksomhed – her i stor artikel i Argentinas største avis, La Nación. Foto: Días Nórdicos

neen i november var der bogmesse i Chiles hovedstad Santiago med fokus på nordiske forfattere. Og kort efter var der nordisk filmfestival i Buenos Aires, Argentina og Montevideo, Uruguay, og i februar også i Asunción, Paraguay.

Días Nórdicos er en festival dedikeret til nordisk kultur (musik, design, billedkunst, film etc.). Siden 2010 i Spanien i september-oktober. Og efter pilotprojekt i Brasilien-Argentina i 2014 nu også i Latinamerika i november.

Støtte fra Nordisk Kulturfond

ROSA – Dansk Rock Samråd har været partner/medarrangør med de spanske initiativtagere fra

”Generelt er alt, der er relateret til de nordiske lande, internationalt appellerende, og selv om distancen til Latinamerika er enorm i kilometer, forhindrer afstanden ikke nordisk kultur i at have mange følgere. Nordisk design er en ”world reference” – men nu også musik, film og andre kunstretninger”.

”Folk i Latinamerika er nysgerrige og vil gerne opdage nyt. I Nordens tilfælde rækker nysgerigheden også til politiske og sociale aspekter i Norden. På så lang afstand ses de nordiske lande som samfund, som har opnået betragtelige resultater, og de nordiske lande forbindes med begreber som fred, gennemsigtighed og lighed,” siger Rúben Scaramuzzino, som også er chefredaktør for det spanske kulturmagasin Zona de Obras.

eø●

Eksisterer Norden – endnu?

Norden må genopdages, inden det er for sent, skriver Finn Slumstrup, som har holdt foredrag om Norden i mange afdelinger af Foreningen NORDEN. Han har svært ved at få øje på broderfolket.

Af Finn Slumstrup, forfatter & foredragsholder.

Starten på 2016 har været deprimerende for mennesker, som stadig finder nordisk samarbejde vigtigt. Det er ganske vist udefra kommende omstændigheder i form af flygtninge og migranter, der har medført, at vi nu ikke længere har pasfrihed over Øresund. Men det var deprimerende at opleve, at de dansk-svenske relationer var så kølige, at man fik en følelse af, at myndighederne i en sådan vanskelig situation ikke engang talte med hinanden. Og i stedet gav sig til at kritisere hinanden i fuld offentlighed. Det var der mildest talt ikke meget broderfolk over.

Tilsvarende var det betegnende, at da der var ”nordisk uge” blev det i medierne blot noteret, at der var mødefri på Christiansborg. Jeg så ikke et ord i medierne om Nordisk Råds session og hvad de involverede politikere i den anledning foretog sig.

Fyrrebark i solnedgang – Foto: Johannes Johansson, norden.org

Vi er efterhånden nået så langt ud, at hvis ikke det var, fordi der årligt uddeles store nordiske kulturpriser, så kunne man fristes til at spørge, om Norden overhovedet eksisterer.

Nøgternt set er de nordiske lande så små, at der ikke er nogen uden for Norden, der savner det nordiske fællesskab. Så vi bliver helt benovede, når en af bejlerne til posten som demokratisk præsidentkandidat i USA genopliver retorikken fra 1960'erne og taler om ”the Scandinavian Model.” Men i et større billede er det tydeligt, at de eneste, der kommer til at lide under, at Norden stort set ikke længere eksisterer som levende realitet, er netop os i Norden.

Hvis vi overhovedet skal have en chance for at påvirke udviklingen i vort hjørne af den globale virkelighed, burde det være indlysende at finde tæt sammen med vore nærmeste i synet på menneskerettigheder og ønskelig udvikling for kloden. Dette så meget desto mere, som kvaliteter, vi har anset for vigtige, er pressede fra mange sider. At Norge ikke er medlem af EU, er ikke nogen undskyldning for ikke at søge så tæt sammen som muligt.

Ved Nordisk Råds session i København i efteråret 2006 præsenteredes rapporten ”Norden som global vinderregion.”

I denne rapport kan man møde et kvalificeret bud på fundamentale værdier, som kendetegner de nordiske lande. At vi drager omsorg for hinanden, stoler på hinanden, møder hinanden i lav øjenhøjde, er inkluderende og vil have alle med, er fleksible i vor samfundsindretning, drager omsorg for naturen, ønsker at finde mening i arbejdet og værdsætter det enkle og harmoniske udtryk i det design, der omgiver os.

Det lyder måske ikke af noget særligt – for os. I så fald er det jo, fordi vi finder det naturligt. Men man skal ikke se langt ud i verden for at opdage, at disse kvaliteter er alt andet end selvfølgelige.

Der var nemlig sandhed og indhold i begrebet ”the Scandinavian Model.” Men kvaliteterne nedbrydes i disse år. Til dels på grund af vores egen ligegyldighed.

Der er derfor al mulig grund til at sige både til ansvarlige politikere og hver eneste én af os: Lad os genopdage Norden inden det er for sent. ●

Ti fællestræk ved nordisk samspil

'10 fakta om Norden og det nordiske samarbejde' er titlen på en lille ny folder fra Nordisk Ministerråd. De 10 gode grunde er kendte for de fleste af os, men kan alligevel være nyttige at få i sammenhæng.

1. Vi har et af de mest omfattende og ældste regionale, politiske samarbejder i verden, der bygger på tesen om "at sammen er vi stærkere".
2. Vi er den 12. største økonomi i verden og har haft succes med at tilpasse vores velfærdsmodel, så den fungerer i en stadig mere usikker global økonomi.
3. Vi har et åbent og frit arbejdsmarked, som i over 60 år har gjort det muligt for nordiske statsborgere at bevæge sig frit i et grænseløst Norden.
4. Vi tager internationalt ansvar og er et udadvendt Norden, som har et omfattende samarbejde med en række internationale organisationer og vores nabolande, når vi f.eks. bekæmper menneskehandel og beskytter miljøet i Østersøen og det Arktiske område.
5. Vi satser meget på børn og unges muligheder og støtter eksempelvis unge i at læse på videregående uddannelser i hele Norden.
6. Vi oplever stor interesse for nordisk arkitektur, film, mad, mode og musik i resten af verden. Vi vil være et synligt Norden og støtter nordisk kultur både i og uden for Norden eksempelvis gennem uddelingen af Nordisk Råds priser.
7. Vi har en fantastisk og varieret natur og enorme naturressourcer, som vi er gode til at beskytte og udnytte til bæredygtig energi. Vi er et innovativt Norden, som samarbejder om at finde nye, smarte og bioøkonomiske løsninger.
8. Vi er blandt de højst uddannede befolkninger i verden og satser meget på at samarbejde om forskning både internt i Norden og med internationale partnere, f.eks. når vi bekæmper konsekvenser af klimaforandringerne.
9. Vi deler viden og erfaringer for at klare udfordringer, som vi bedre kan løse sammen end hver for sig – på sundhedsområdet arbejder vi ud fra "One Health" princippet på tværs af lande- og faggrænser for at bekæmpe antibiotika-resistens.
10. Vi ligger i toppen af mange af de internationale målinger for åbenhed, tillid, miljø, ligestilling og lykke.

norden

Nordisk Ministerråd

250 år siden Norden fik pressefrihed

Norden har et ansvar for både hjemme og ude at sikre frie medier som fundament for vores demokratier. I år fejrer Sverige og Finland Trykkefrihedslovens 250 års jubilæum – og UNESCO sætter ekstra tryk på ved at udvælge Helsingfors som centrum for den internationale pressefrihedsdag.

Af Mogens Blicher Bjerregård

Præsident for European Federation of Journalists, EFJ

De nordiske lande topper hvert år listen over lande med størst pressefrihed, og alligevel møder vi udfordringer. Det handler om aktindsigt, pres på medielovgivningen, flygtede journalisters muligheder

Mogens Blicher Bjerregård er selv med til at arrangere dele af det store pressefrihedsarrangement. Her er han Danmarks repræsentant på UNESCO's generalkonference i Paris i efteråret. Privatfoto.

for at få en stemme og de trusler, journalister i stigende omfang møder online. Det er også vigtigt, at Norden bidrager til den globale pressefrihed, hvilket er blevet sværere i disse år, hvor flere regeringer beskærer budgetterne til demokratiarbejdet. Derfor er ytringsfrihedens vilkår i Norden også til debat, når Nordisk Ministerråd og UNESCO markerer den internationale pressefrihedsdag den 2. maj i Helsingfors.

Finland og Sverige har verdens ældste lov om pressefrihed, Trykkefrihedsloven, som blev underskrevet for 250 år siden - i 1766, hele 25 år før den amerikanske forfatning med den første tillægsparagraf indførte pressefrihed i USA. Dette imponerende nordiske jubilæum er baggrunden for, at UNESCO har valgt Helsingfors til årets World Press Freedom Day. Fra den 2. til den 4. maj myldrer byen med journalister, redaktører, politikere og andre aktører, som alle beskæftiger sig indgående med pressefrihed. I alt 500 deltagere ventes til Finland.

Det er denne helt unikke mulighed, Nordisk Ministerråd løfter op og derfor inviterer til nordisk debat. For godt et år siden lancerede Nordisk Råd og ministerrådet fokus på ytringsfrihed og kvalitetsjournalistik. Det er den ide, der nu bliver udmøntet i Helsingfors med Norden som udgangspunkt.

Nordiske udviklingspenge har de seneste 30-40 år åbnet medier, bygget organisationer op og lagt grunden for pressefrihed mange steder i verden. Der har også været mange tilbageslag, som vi ser lige nu i den arabiske verden. Men netop ved at fastholde det lange perspektiv - nogle gange på mere end 20 år - har nordiske initiativer ofte skabt resultater for eksempel i Baltikum og på Balkan.

Tanken er at samle alle ideer - både de, der handler om vores egen del af verden og de, der gør os i stand til at gøre en forskel globalt. Derfor har Nordisk Mini-

sterråd også øje for at fortsætte arbejdet i de kommende år for eksempel i skolerne.

En begivenhed som i Helsingfors gør det ikke alene. Vi skal alle have det lange perspektiv for øje. Det handler om noget så grundlæggende som vores frihed. Vi bør ikke tage pressefriheden for givet, hverken i Norden eller i andre dele af verden. Friheden skal vogtes!

Hurtigruten Klassisk

Oplev de fantastiske norske fjorde

Fra kr.
16.275

Hurtigruten Explorer

Oplev Antarktis, Svalbard & Grønland

Fra kr.
9.557

Hurtigruten Klassisk. Eventyrrejsen - 12 dage inkl. fly t/r fra København til Bergen, sejlads fra Bergen til Kirkenes og retur, transfer, sightseeing med bus i Bergen, repræsentant fra Norsk Rejsebureau på hele rejsen samt helpension. Rejseperiode 28. maj til 8. juni.

Hurtigruten Explorer. 6 dages krydstogt om bord MS Nordstjernen inkl. helpension. Transfer, hotelovernatning og sightseeing. Afrejse juni, juli & august. Eksl. fly til og fra Svalbard. Alle priser er per person.

Vi har mere end 100 års erfaring

Nordiske noter

NORDEN i 100 år

Når nærværende magasin udkommer den 15. april 2016, er der nøjagtig tre år til Foreningen NORDENs 100 års dag. Landsstyrelsen har allerede drøftet en række forslag til aktiviteter i jubilæumsåret. Der peges bl.a. på en jubilæumskonference og et jubilæumsrepræsentantskabsmøde med visioner for Norden i Fremtiden. Begge arrangementer skal forberedes gennem en proces, hvor alle aktive NORDEN-medlemmer, lokalafdelinger og politiske organer inddrages.

Der vil også blive en fællesnordisk manifestation som Foreningerne NORDEN forbereder i fælleskab, da foreningerne i Norge, Sverige og Danmark alle blev stiftet i 1919.

Alle velkomne i Herning

Østergaards Hotel i Herning danner 28. maj rammen om Foreningen NORDENs ordinære repræsentantskabsmøde 2016. Alle medlemmer af foreningen kan overvære mødet. Nordisk Råds præsident, Henrik Dam Kristensen, MF (S), kommer med debatoplæg på repræsentantskabsmødet.

Formand Mogens Jensen er på valg, men allerede nu er han sikker på genvalg, idet der ikke ved fristens udløb forelå andre kandidater.

Det er også sikkert, at partiet Enhedslisten skifter sit nuværende medlem af landsstyrelsen, Finn Sørensens, ud med Christian Juhl, MF. Christian Juhl sidder i Nordisk Råds Danske Delegation, i Nordisk Råds Kontrolkomité, i Valgkomitéen og i Udvalget for Velfærd i Norden.

Den 11. juni mødes den nyvalgte landsstyrelse til heldagsmøde i København for at tage fat på at realisere de beslutninger, som repræsentantskabsmødet træffer i Herning.

Hovedstæder mødes

Foreningerne Nordens hovedstadsafdelinger mødes fra 2.-4. september i Helsingfors. I år med teamet 'Forskning og innovation', men med masser af tid til at se den finske hovedstad også. Hovedstadstræffet er en årligt tilbagevendende begivenhed, som tilrettelægges af værtsbyen.

Mindeord

Det var med stor sorg, at jeg og Foreningen NORDEN modtog meddelelsen om, at Foreningen NORDENs tidligere landsformand, **Dorte Bennedsen**, er død.

Dorte Bennedsen var en aktiv og visionær formand for Foreningen NORDEN i 15 år fra 1984 til 1999. Hun satte et markant aftryk på foreningens virksomhed – et aftryk, som stadig er tydeligt.

Dorte Bennedsen var først kirkeminister og senere undervisningsminister i Anker Jørgensens regering. Foto: Folketinget.

Foreningen var efter store politiske resultater i 50'erne og 60'erne ved ændre sig til en selskabsforening. Dorte genskabte foreningen som en idepolitisk forening. Foreningen skulle fortsat have ambitioner om at ændre og styrke det nordiske fælleskab og med en tværpolitisk baggrund være med til at sætte den nordiske dagsorden. Dortes far, Hal Koch, var primus motor i oprettelsen af Dansk Ungdomssamvirke (det der senere blev

til Dansk Ungdoms Fællesråd, hvor Dorte Bennedsen i øvrigt i en periode var generalsekretær) i 1940 under 2. verdenskrigs start med den ambition "at politisere ungdommen". Den ånd førte Dorte med sig ind i Foreningen NORDEN, lige som et andet Hal Kochsk begreb, samtalen, blev styringsredskabet.

Foreningen NORDEN blev på en måde genrejst under Dorte Bennedsens ledelse. Hvis ikke det idepolitiske element var kommet tilbage på dagsordenen i foreningen, ville foreningen næppe have eksisteret i dag.

*Mogens Jensen,
landsformand for Foreningen NORDEN*

Venskabsbyer stortrives

Thisted er til august værtsby for stort nordisk venskabsbystævne, hvor Foreningen NORDEN spiller en central rolle.

Der fyres godt op under venskabsbysamarbejdet, når fire nordiske borgmestre med folkeligt følge til august drager til Thy for at tage ved lære af hinanden. Over fire dage har venskabsbykomitéen sammensat et program med mere end 50 arrangementer med klima og miljø som omdrejningspunkt.

Dermed sættes en tyk streg under holdbarheden af verdens ældste venskabsbykæde, etableret i 1939, der omfatter Thistedes venskabsby Skien i Norge, Uddevalla i Sverige, Loimaa i Finland og Mosfellsbær i Island. Venskabsbykonferencen holdes hvert år på skift mellem byerne.

Foreningen NORDEN deltager i planlægningen og sætter sit eget præg på konferencen ved et særskilt, to timers arrangement med musik, sang og taler.

eØ●

Nordisk kulturuge på Rødding Højskole

- med smag på litteratur, musik, politik og Nyt Nordisk Køkken

Kursus: 2. - 8. oktober

På kurset vil vi gennem nordisk sang og musik og ikke mindst litteratur søge ind til det særligt nordiske. Mød blandt andre de prisnominerede forfattere Einar Már Guðmundsson, Ulla-Lena Lundberg, Iben Mondrup og Kim Leine samt Nordens Tone, Jens Rosendal, Line Barfod, Henrik Dam Christensen og Uffe Østergaard. Kultur skaber sammenhæng, og det er netop kulturelle og folkelige bånd, der i århundreder har holdt 'det nordiske' sammen.

Kursusværter

- Aage Augustinus, cand.mag. i historie og religion, tidligere højskoleforstander med mangeårigt engagement i det nordiske.
- Anette Jensen, cand.theol., sognepræst og tidligere leder af Nordisk Informationskontor i Flensborg.

Arrangeret i samarbejde med Foreningen Norden.

Pris: 4.550 kr.

Ulla-Lena Lundberg

Iben Mondrup

Einar Már Guðmundsson

Uffe Østergaard

Henrik Dam Christensen

Line Barfod

Jens Rosendal

www.rhskole.dk · Tlf.: 7484 2284 · info@rhskole.dk

PP

Magasinpost
UMM
Id nr.: 46517

WEEKEND I MAGISKE ISLAND

Pris pr person i delt dobbeltværelse er fra **3.110,-**
og er inkl. fly t/r, to hotelnætter med morgenmad og
halvdagstur til Blue Lagoon.

To skønne dage i Island inkl. halvdagstur til berømte Blue Lagoon og masser
af tid til at opleve trendy Reykjavik og Islands betagende natur.